

Article Info/Makale Bilgisi

Received/Geliş: 24.03.2021 Accepted/Kabul: 11.02.2022 Published/Yayınlama: 28.05.2022

Ergenlerde Riskli Davranışların Yordayıcısı Olarak Kişilik Özellikleri

İhsan AKEREN¹

Öz

Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin sahip oldukları kişilik özelliklerinin onların riskli davranışları üzerindeki yordayıcı etkisini incelemektir. Araştırmanın katılımcıları 2018-2019 eğitim öğretim yılı içerisinde Erzincan ili Tercan ilçesinde bulunan dört lisede eğitimine devam eden toplam 347 lise öğrencisidir. Katılımcıların 180' i kız, 167' si erkek; 104' ü birinci sınıf, 83' ü ikinci sınıf, 90' ı üçüncü sınıf, 70' i dördüncü sınıf öğrencisidir. Araştırmada öğrencilerin kişilik özelliklerini ölçmek için Beş Faktör Kişilik Ölçeği; riskli davranışlarını ölçmek için Riskli Davranışlar Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde SPSS 22.0 Paket Programı kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde Pearson Korelasyon Testi, çoklu regresyon analizi ve basit doğrusal regresyon analizi teknikleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre lise öğrencilerinde nörotisizmin beslenme alışkanlıklarını pozitif yönde ve düşük düzeyde, antisosyal davranışları ve intihar eğilimini pozitif yönde ve orta düzeyde, yumuşak başlılığın antisosyal davranışı, sigara kullanımını ve okul terkini negatif yönde ve düşük düzeyde, öz denetimin intihar eğilimini negatif yönde ve orta düzeyde, dışadönüklüğün intihar eğilimini negatif yönde düşük düzeyde, deneyime açıklığın intihar eğilimini negatif yönde ve düşük düzeyde yordadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kişilik özellikleri, riskli davranışlar, beş faktör, ergen, lise öğrencileri.

Personality Traits As Predictors Of Risk Behaviors In Adolescents

Abstract

The aim of this study was to investigate the predictive effect of high school students' personality traits on their risk behaviors. The participants of the study are 347 high school students attending four high schools in the Tercan district of Erzincan in the 2018-2019 academic year. 180 participants were female and 167 were male. 104 of them

¹ Öğretim Görevlisi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Tercan Meslek Yüksekokulu, Erzincan-Türkiye, aydostdeyince@gmail.com, 0000-0001-5615-4189

are first grade, 83 are second grade, 90 are third grade, and 70 are fourth grade students. Five Factor Personality Scale was used to measure the personality traits of the students; Risk Behaviors Scale was used to measure risk behaviors. SPSS 22.0 Package Program was used for data analysis. Pearson Correlation Test, multiple regression analysis and simple linear regression analysis techniques were used in the analysis of the research data. According to the findings obtained in high school students that neuroticism predicted nutritional habits positively and lowly, predicted antisocial behavior and suicidal tendency positively and moderately, agreeableness predicted antisocial behavior, tobacco use and school dropout negatively and lowly, conscientiousness predicted antisocial behaviors negatively and lowly, and predicted suicidal tendencies negatively and moderately, extroversion predicted suicidal tendency negatively and lowly, openness to experience predicted suicidal tendency negatively and lowly.

Keywords: Personality traits, risk behaviors, five factor, high school students, adolescents.

1. GİRİŞ

Birey yaşamı boyunca değişim ve gelişim süreci içerisinde. Bu süreç doğum öncesinden başlayıp yaşamının sonuna kadar devam etmektedir. Bireyin gelişim dönemleri pek çok biçimde gruplandırılabilir; ancak genel olarak gruplandırıldığında bu dönemler doğum öncesi dönem, bebeklik, ilk çocukluk ve ikinci çocukluk dönemi, ergenlik dönemi, yetişkinlik dönemi, orta yaş dönemi ve yaşlılık dönemi olarak adlandırılabilir. Bireyin bu gelişim dönemlerinin her birinde karşılaşmış olduğu ve yerine getirmesi gereken gelişim görevleri bulunmaktadır.

Ergenlik dönemi, bireyin gelişim sürecinde önemli gelişim görevleriyle karşılaştığı bir dönemdir. Her şeyden önce çocukluktan çıkılıp yetişkinliğe girilen bir dönem olması nedeniyle bireyin bir kimlik geliştirdiği, görece diğer gelişim dönemlerine göre bireyin hayata, topluma, normlara karşı daha sorgulayıcı ve tepkisel olduğu, daha çok akran gruplarının değerlerini benimsediği ya da kahramanlaştırdığı bazı kişilerle aşırı özdeşim kurduğu dönemdir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2008). Aileden uzaklaşılarak akranlarla daha fazla zaman geçirilmesi, ergen bireyin aidiyet ihtiyacının giderilmesini sağlamakla birlikte bazen bu akran grupları çok katı ve acımasız olabilmektedir (Brown, Feldman ve Elliott, 1990; Cook ve Dayley, 2001; Dusek, 1987; Helsen, Vollebergh ve Meeus, 2000; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2008). İfade edilen bu faktörler ergenlik döneminde bireyin daha fazla riskli davranışlar sergileme ihtimalini de artırmaktadır.

Riskli davranışların tanımının ne olduğu ile ilgili yapılan alanyazın taramasında birbirine benzer açıklamaların olduğu görülmektedir. Jessor (1998), riskli davranışları ergenlerin doğrudan veya dolaylı şekilde sağlıklarını, iyilik hallerini ve yaşamlarını etkileyen olumsuz sonuçlanabilecek davranışlar şeklinde tanımlamaktadır (akt: Alikashifoğlu ve Ercan, 2009). Jessor (1991), ayrıca bu davranışların ergenlerin gelişim görevlerini başarmaları ve kendilerinden beklenen rolleri yerine getirip bir sonraki gelişim dönemine başarılı şekilde geçebilmelerine engel teşkil ettiğini belirtmektedir. Benzer şekilde Lindberg, Boggess ve Williams (2000) da riskli davranışların ergenlerin iyilik hallerini tehdit eden ve onların sorumlu birer yetişkin olmalarına engel olan yönüne vurgu yapmaktadır. Bu tanımlar

çerçevesinde ergenlerde görülen pek çok riskli davranış saptanmıştır. Bunlar madde kullanımı (sigara, alkol, uyuşturucu) (Fergus ve Zimmerman, 2005), hızlı ve ehliyetsiz araç kullanımı (Deery, 1999), şiddet davranışı (Borowsky, Ireland ve Resnick, 2002), sağlıksız beslenme alışkanlıkları (Dowdell ve Santucci, 2004), okul terki (Cairns, Cairns ve Neckerman, 1989), korunmasız cinsel ilişki (Ramirez-Valles ve Zimmerman, 1998), ateşli silah bulundurma ve kullanma (Bjerregaard ve Lizotte, 1995), intihar davranışı (Hawton, 1987) olarak sıralanabilir.

Ergenlerin riskli davranışları kendileri ve toplum için bir pek çok yönden tehdit teşkil etmesi nedeniyle araştırmaların odağı olmuştur (Maggs, Almedia ve Galambos, 1995). Bu tehditler sıralandığında ilk olarak ergenlik dönemi diğer gelişim dönemlerine kıyasla riskli davranış bakımından yüksek potansiyele sahip olunan bir dönemdir (Arnett, 1992). Her ne kadar bazı riskli davranışlarının ergenlerin gelişiminde yapıcı bir işleve sahip olduğu düşünülse de bu durum gerek ergen gerekse başkaları için sağlık tehlikesine neden olabilmekte, öte yandan ergenlerin akran kabulü kazanmak gibi istenen amaçlara ulaşma umudu taşıyan bazı riskli davranışlarında da potansiyel tehditler genellikle göz ardı edilmektedir (Essau, 2004). Ergenlikte başlayan riskli davranışlarının yetişkinlik döneminde de devam etmesi de ayrı bir tehdittir (Maggs ve diğ. 1995). Ayrıca madde kullanımı, şiddet, korunmasız cinsel ilişki ve intihar gibi riskli davranışların varlıklarının birlikte görüldüğü bilinmektedir (Flisher ve diğ. 2000; Shrier, Emans, Woods ve DuRant, 1997).

Ergenlerde yüksek düzeyde riskli davranışlar göz önüne alındığında birçok araştırmada ergenlerin bu tür davranışlarda bulunma nedenleri incelenmiştir. Araştırmaların çoğunda riskli davranışta bulunma nedeni olarak ergenlerin heyecan arayışı ve dürtüsellik gibi tek bir kişilik özelliğine odaklanılmıştır (Moore ve Rosenthal, 1993). Fakat ergenlerdeki riskli davranışların nedenlerinin sınırlı kişilik özellikleri açısından açıklanmaya çalışılması onların bireysel farklılıklarının kapsamlı şekilde araştırılmasına engel teşkil etmektedir. Daha kapsamlı kişilik özellikleri dikkate alınarak ergenlerin sahip oldukları kişilik özelliklerinin onların riskli davranışları üzerinde ne düzeyde etkili olduğuyla ilgili yapılan bazı araştırmalar, kişilik özelliklerinin riskli davranışında etkili olduğunu göstermiştir (Essau, 2004; Gullone ve Moore, 2000).

Kişilik kavramının 50'den fazla tanımının olmasına rağmen bu tanımların çoğunda bireysel farklılıkların önemi vurgulanmakta, ayrıca kişiliğin kuramsal bir yapı veya organizasyon olarak ele alındığı, yine kişiliğin genetik ve biyolojik eğilimler ile sosyal deneyimler ve değişen çevresel koşulları kapsayan evrimsel bir süreci temsil ettiği, tutarlı davranış kalıplarını açıklayan özellikler bütünü şeklinde açıklandığı görülmektedir. Tüm bu açıklamalar dikkate alındığında kişilik, bireyi diğerlerinden ayıran, kendisine özgü, sahip olduğu özelliklerin birbiriyle uyum içinde olduğu, tutarlı ve yapılaşmış örüntü olarak tanımlanabilir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2008). Kişiliğin nasıl oluştuğu ve hangi faktörlerden etkilendiğine yönelik pek çok kuramın açıklama getirdiği görülmektedir. Kişilikle ilgili ilk

açıklamaları yapan psikodinamik kuramları davranışçı ve bilişsel kuramlar takip etmiştir. Günümüzde ise kişiliği bireyin daha iyisini yapabilme yönündeki bilinçli çabalarıyla açıklamaya çalışan insancıl kuramların yanı sıra ayırıcı özellikler temelinde ele alan kuramların yöntemlerinden ağırlıklı olarak yararlanılmaktadır. Bu kapsamda Psikodinamik kuramcı Freud (1977), kişiliğin bireyin çocukluk çağı yaşantıları ve farkında olmadığı bilinç dışı güçlerin etkisiyle şekillendiğini belirtirken Adler (1970), sosyal faktörlerin de kişiliğin oluşumunda belirleyici olduğunu vurgulamaktadır. Davranışçı kuramcı Skinner (1965), kişiliğin öğrenilmiş davranıştan ibaret olduğunu, sosyal-bilişsel kuramcı Bandura (1978), davranışlar, bireysel özellikler ve çevre arasındaki ilişkinin kişilik üzerinde etkili olduğunu belirtmektedir. Kişiliği bireyin ayırıcı özelliklerini ele alarak inceleyen kuramcılardan Allport (1961), kişiliği bireyin kendine özgü psikolojik ve fiziksel özelliklerinin örgütlendiği aktif bir yapı olarak tanımlamış, Cattell (1973), kişiliği oluşturan 16 ayırıcı özellik belirlemiş ve bu özelliklerin her bireyde kendine özgü şekilde örgütlendiklerini belirtmiştir. Ayırıcı özellik kuramcılarında Costa ve McCrae (2008) ise kişiliğin beş temel boyutu olduğunu belirleyip bu boyutları ölçmeyi amaçlayan araçlar geliştirmişlerdir.

Bu araştırmada ergenlerin kişilik özellikleri, Beş Faktör Kuramının kişiliğin yapısı ve boyutlarıyla ilgili ortaya koyduğu beş temel kişilik özelliği (dışadönüklük, yumuşak başlılık, öz denetim, nörotisizm ve deneyime açıklık) kapsamında incelenecektir. Dışadönük kişilik özelliğine sahip bireyler konuşkan, eğlenceli ve sosyal davranışlar göstermektedir. Dışadönüklüğün diğer ucunda bulunan içedönük kişilik özelliğine sahip bireyler ise daha yalnız, pasif ve soğuk bir görünüm sergilemektedirler. Yumuşak başlı kişilik özelliğine sahip bireyler uyumlu, esnek, kabul edici ve insanları seven kişiler iken yumuşak başlılığın diğer ucunda bulunan uyumsuz kişiler geçimsiz, anlaşılması zor, inatçı ve şüpheli olarak değerlendirilmektedir. Öz denetim özelliğine yüksek düzeyde sahip bireylerin sorumluluk bilincinde oldukları, disiplinli ve başarıya odaklı davranışlar sergileyen azimli kişiler oldukları, düşük düzeyde sahip olan bireylerin ise sorumluluk almaktan kaçan, disiplinsiz ve amaçsız kişiler oldukları belirtilmektedir. Nörotisizm özelliğine sahip bireyler daha stresli ve kaygılı, güvensiz, alıngan iken bu özelliğe daha düşük düzeyde sahip bireyler duygusal olarak dengeli, stresle başa çıkabilen, olumlu duyguları daha fazla yaşayan kişilerdir. Deneyime açık bireyler yaratıcı, bağımsız, üretken, farklı ve yeni yaşantılar arayışında iken bu özelliğin diğer ucundaki bireyler daha geleneksel, tutucu, yeniliklere kapalı kimselerdir (McCrae ve Costa, 2003).

Araştırmanın Amacı

Riskli davranışların özellikle ergenler arasında günden güne arttığı görülmektedir. Bu davranışların hem sergileyen hem de davranışa maruz kalan kişiler açısından büyük zararlara neden olduğu bilinmektedir. Riskli davranışların sergilenme sıklığının ve şiddetinin hangi koşullar altında arttığı, bu davranışların sergilenmesinde etkili olduğu düşünülen bireysel özelliklerin neler olduğunun belirlenmesi önemlidir. Çünkü bireyi diğer bireylerden ayırt eden kişilik özelliklerinin

belirlenmesi ve hangi kişilik özelliğinin riskli davranış sergilemede ne düzeyde etkili olduğunun ortaya konması, söz konusu davranışların önlenmesini/azaltılmasını amaçlayan ruh sağlığı hizmeti veren meslek elemanlarının müdahale etkililiğini artırmak adına önem taşımaktadır.

Ergenlerde görülen riskli davranışların alt boyutlarıyla (sigara kullanımı, intihar eğilimi, antisosyal davranışlar vb) ilişkili, ayrıca bu davranışların yordayıcıları olan faktörlerle ilgili pek çok araştırma bulgusu mevcuttur. Ancak sahip olunan kişilik özellikleriyle riskli davranışlar arasındaki ilişki konusunda yeterince araştırma yapılmadığı görülmektedir. Bu nedenle bu araştırma riskli davranışlardan altısının (anti sosyal davranışlar, alkol kullanımı, sigara kullanımı, intihar eğilimi, beslenme alışkanlıkları/sağlıksız beslenme ve okul terki) ergenler tarafından sergilenmesinde onların sahip oldukları kişilik özelliklerinin ne düzeyde etkili olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda “Ergenlerin kişilik özellikleri onların riskli davranışlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?” sorusunun yanıtı aranmaktadır.

2. YÖNTEM

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılı içerisinde Erzincan ili Tercan ilçesinde eğitim veren dört lisede bulunan toplam 347 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklem seçilirken çok sayıda veriye hızlı bir şekilde ulaşmak için olasılıklı olmayan örneklem seçme tekniklerinden kolayda örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu amaçla Tercan ilçesinde bulunan 4 lisede öğrenim gören toplam 347 öğrencinin tamamına ulaşılmıştır.

Tablo 1. Ergenlerin Demografik Özellikleri

Demografik Değişkenler	N	%
Kız	180	51,9
Erkek	167	48,1
Toplam	347	100
1.sınıf	104	30,0
2.sınıf	83	23,9
3.sınıf	90	25,9
4.sınıf	70	20,2
Toplam	347	100

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada ergenlerin riskli davranışlarını ölçmek amacıyla Riskli Davranışlar Ölçeği (RDÖ); kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFKÖ) kullanılmıştır.

Riskli davranışlar ölçeği (RDÖ): Riskli Davranışlar Ölçeği, Gençtanırım ve Ergene (2014) tarafından ortaöğretim öğrencilerinin riskli davranışlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Likert tipi geliştirilen ve toplam 36 maddeden oluşan ölçek altı alt boyuta sahiptir. Bunlar anti sosyal davranışlar, alkol kullanımı, sigara kullanımı, intihar eğilimi, okul terki ve beslenme alışkanlıkları (sağlıksız beslenme) dir. Sorulara verilen cevaplar 1 ile 5 arasında puanlanmaktadır, ölçekten alınabilecek en yüksek puan 180 iken en düşük puan 36' dır. Ölçeğin güvenilirliği ise hesaplanan iç tutarlılık katsayısına bakıldığında alt boyutlar için .70 ile .87 arasında değiştiği, ölçek toplamı için .91 olarak hesaplandığı bildirilmiştir (Gençtanırım ve Ergene, 2014).

Mevcut araştırmada yapılan güvenilirlik analizi bulgularına göre ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .71 ile .89 arasında değişmekte olup ölçek toplamı için iç tutarlılık katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır.

Beş faktör kişilik ölçeği (BFKÖ): BFKÖ, Beş Faktör Kişilik Kuramının tanımlamış olduğu kişilik özelliklerini (dışadönüklük, yumuşak başlılık, öz denetim, duygusal denge, nörotisizm) ölçmek amacıyla Rammstedt ve John (2007) tarafından geliştirilmiş, Türk kültürüne uyarlanması çalışmaları Horzum, Ayas ve Padır (2017) tarafından yapılmıştır. 10 maddeden oluşan ölçek likert tipinde geliştirilmiş ve 1 ile 5 arasında puanlanmakta; 1., 3., 4., 5., ve 7. Maddeleri ters puanlanmaktadır. Bireyin alt ölçeklerden almış olduğu puanlara bakılıp en fazla puan aldığı alt boyuta ait kişilik özelliği bireyin temel kişilik özeliği olarak adlandırılmaktadır. İç tutarlılık katsayısı ise .81 ile .90 arasında değişmektedir.

Mevcut araştırmada yapılan güvenilirlik analizi bulgularına göre ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .70 ile .81 arasında değişmekte olup ölçek toplamı için iç tutarlılık katsayısı .82 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin normal dağılıp dağılmadığı incelemek için basıklık ve çarpıklık değerleri hesaplanmış ve bu hesaplama ilişkin sonuçlar Tablo 2' de gösterilmiştir.

Tablo 2. Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistikler ve Çarpıklık-Basıklık Değerleri

Değişkenler	Ortalama	Std.	Çarpıklık		Basıklık	
	İstatistik	Sapma	İstatistik	S.h.	İstatistik	S.h.
Antisozyal davranış	14,20	4,84	,918	,13	,85	,26
Alkol kullanımı	8,04	2,77	2,8	,13	7,81	,26
Sigara kullanımı	9,30	4,83	1,74	,13	2,44	,26
İntihar eğilimi	10,08	3,37	,24	,13	-,32	,26
Beslenme alışkanlk.	13,48	4,46	,026	,13	-,67	,26
Okul terki	10,52	4,65	1,56	,13	1,91	,26
Dışadönüklük	6,91	2,17	-,26	,13	-,76	,26

Yumuşak başlılık	8,43	1,73	-1,16	,13	,98	,26
Öz denetim	8,27	1,61	-,79	,13	,04	,26
Nörotisizm	6,50	2,10	-,21	,13	-,71	,26
Deneyime açıklık	6,93	1,77	-,11	,13	-,28	,26
Toplam						

347

Kişilik özellikleri ile riskli davranışlar ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin +3 ila -3 arasında olması verilerin normal dağıldığının bir ölçütü olarak kabul edilmektedir (Akbulut, 2010). Riskli davranışlar ölçeğinin alkol kullanımı alt boyutu regresyon analizi için varyansların eşit olmadığı, doğrusallık ve normallik koşullarını sağlamadığı için hem korelasyon analizine hem de regresyon analizine dâhil edilmemiştir (Büyüköztürk, 2011).

Öğrencilerin kişilik özellikleri ile riskli davranışlar arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Ergenlerin kişilik özelliklerinin (dışadönüklük, yumuşak başlılık, öz denetim, nörotisizm, deneyime açıklık) onların riskli davranışlarını (antisosyal davranışlar, sigara kullanımı, intihar eğilimi, beslenme alışkanlıkları, okul terki) yordayıp yordamadığını belirleyebilmek amacıyla basit doğrusal regresyon analizi ve aşamalı çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 paket programı kullanılmış olup sonuçların yorumlanmasında anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Lise öğrencilerinin kişilik özellikleri ve riskli davranışları arasındaki ilişkileri incelemek için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Kişilik Özellikleri ve Riskli Davranışlar Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Pearson Korelasyon Değerleri

Kişilik özellikleri	Antisosyal	Sigara	İntihar	Beslenme	Okul t.
Dışadönüklük	,03	,04	-,27*	,06	-,07
Yumuşak başlılık	-,21*	-,11*	-,08	-,01	-,12*
Öz denetim	-,14*	,07	-,33*	-,05	,02
Nörotisizm	,31*	,09	,32*	,18*	,05
Deneyime açıklık	-,08	,03	-,19*	-,04	,02

*p<.05

Tablo 3 incelendiğinde dışadönüklük ile intihar eğilimi ile negatif yönde ve düşük düzeyde; yumuşak başlılık ile antisosyal davranış, sigara kullanımı ve okul terki davranışları ile negatif yönde ve düşük düzeyde; öz denetim ile anti-sosyal davranışlar arasında negatif yönde ve düşük düzeyde, intihar eğilimi ile negatif yönde ve orta düzeyde; nörotisizm ile beslenme alışkanlıkları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde, antisosyal davranışlar ve intihar eğilimi ile pozitif yönde ve orta düzeyde; deneyime

açıklık ile intihar eğilimi arasında negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı ilişkilerin olduğu gözlenmektedir.

Ergenlerde Riskli Davranışları Yordayan Kişilik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Ergenlerin nörotisizm ve yumuşak başlılık kişilik özelliklerinin, anti-sosyal riskli davranışlarını yordayıp yordadığını belirlemek için aşamalı çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Nörotisizm ve Yumuşak Başlılığın Anti-sosyal Davranışları Yordamasına İlişkin Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Model		Standardize Edilmemiş Katsayı		Standardize Edilmiş Katsayı		
		B	Standart Hata	Beta	t	p
1	Sabit	9,633	,807		11,93	,000
	Nörotisizm	,703	,118	,305	5,95	,000
2	Sabit	13,894	1,568		8,86	,000
	Nörotisizm	,635	,119	,275	5,35	,000
	Yumuşak başlılık	-,453	,143	-,162	-3,16	,002

1. Model: $R^2=.093$, $F_{(1-345)}=35.42$, 2. Model: $R^2=.026$, $F_{(2-344)}=23.14$ * $p<.01$

Tablo 4 incelendiğinde, antisosyal davranışları, nörotisizm ve yumuşak başlılığın anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir. Antisosyal davranışları yordayan değişkenlere ilişkin aşamalı çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre ilk aşamada nörotisizm antisosyal davranışların % 9.3' ünü açıkladığı; ikinci aşamada yumuşak başlılığın antisosyal davranışlara % 2.6' lık bir etkisinin olduğu görülmüştür. Sonuç olarak nörotisizm ve yumuşak başlılık kişilik özellikleri riskli davranışların antisosyal boyutunun % 11.9' unu açıklamaktadır.

Ergenlerin nörotisizm kişilik özelliklerinin, beslenme riskli davranışlarını yordayıp yordadığını belirlemek için basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5. Nörotisizmin Beslenme Davranışları Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Model		Standardize Edilmemiş Katsayı		Standardize Edilmiş Katsayı		
		B	Standart Hata	Beta	t	p
1	Sabit	10,96	,77		14,27	,000
	Nörotisizm	,39	,11	,18	3,45	,001

1. Model: $R^2=.033$, $F_{(1-345)}=11.89$ * $p<.01$

Tablo 5 incelendiğinde beslenme alışkanlıklarını nörotisizmin anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir. Beslenme alışkanlıklarını yordayan değişkenlere ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre nörotisizmin beslenme alışkanlıkları davranışının % 3.3' ünü açıkladığı görülmüştür. Sonuç olarak nörotisizm kişilik özelliği riskli davranışların beslenme alışkanlıkları boyutunun % 3.3' ünü açıklamaktadır.

Ergenlerin öz denetim, nörotisizm, dışa dönüklük ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin, intihar eğilimi riskli davranışlarını yordayıp yordadığını belirlemek için aşamalı çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Öz Denetim, Nörotisizm, Dışadönüklük ve Deneyime Açıklığın İntihar Eğilimini Yordamasına İlişkin Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Model		Standardize Edilmemiş Katsayı		Standardize Edilmiş Katsayı	t	p
		B	Standart Hata	Beta		
1	Sabit	15,84	,895		17,70	,001
	Öz denetim	-,69	,106	-,33	-6,55	,001
2	Sabit	12,10	1,10		10,95	,001
	Öz denetim	-,58	,11	-,28	-5,58	,001
	Nörotisizm	,43	,08	,27	5,33	,001
3	Sabit	13,28	1,18		11,28	,001
	Öz denetim	-,51	,11	-,24	-4,70	,001
	Nörotisizm	,38	,08	,24	4,72	,001
	Dışadönüklük	-,22	,08	-,14	-2,70	,007
4	Sabit	14,37	1,29		11,15	,001
	Öz denetim	-,47	,11	-,23	-4,37	,001
	Nörotisizm	,37	,08	,23	4,54	,001
	Dışadönüklük	-,21	,08	-,14	-2,60	,010
	Deneyime açıklık	-,19	,09	-,10	-2,02	,044

1. Model: $R^2=.111$, $F_{(1-345)}=42.95$, 2. Model: $R^2=.068$, $F_{(2-344)}=37.39$, 3. Model: $R^2=.017$, $F_{(3-343)}=27.81$, 4. Model: $R^2=.010$, $F_{(4-342)}=22.07$ * $p<.01$

Tablo 6 incelendiğinde intihar eğilimini, öz denetim, nörotisizm, dışadönüklük ve deneyime açıklığın anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir. İntihar eğilimini yordayan değişkenlere ilişkin aşamalı çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre ilk aşamada öz denetimin intihar eğilimi davranışının % 11.1' ini açıkladığı, ardından nörotisizmin intihar eğiliminin % 6.8' ini; dışadönüklüğün % 1.7' sini; deneyime açıklığın ise % 1' ini açıkladıkları görülmüştür. Sonuç olarak öz denetim, nörotisizm, dışadönüklük ve deneyime açıklık kişilik özellikleri riskli davranışların intihar eğilimi boyutunun % 20.5' ini açıklamaktadır.

Ergenlerin yumuşak başlılık kişilik özelliklerinin, okul terki riskli davranışlarını yordayıp yordadığını belirlemek için basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Yumuşak Başlılığın Okul Terkini Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Model		Standardize Edilmemiş Katsayı		Standardize Edilmiş Katsayı	t	p
		B	Standart Hata	Beta		
1	Sabit	13,282	1,234		10,762	,000

Yumuşak başlılık	-,327	,143	-,122	-2,279	,023
------------------	-------	------	-------	--------	------

1. Model: $R^2=.015$, $F_{(1-345)}=5.19$ * $p<.01$

Tablo 7 incelendiğinde okul terkinin yumuşak başlılığın anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir. Okul terkinin yordayan değişkenlere ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre yumuşak başlılığın okul terki davranışının % 1.5' ini açıkladığı görülmüştür. Sonuç olarak yumuşak başlılık kişilik özelliği riskli davranışların okul terki boyutunun %1.5' ini açıklamaktadır.

Ergenlerin yumuşak başlılık kişilik özelliklerinin, sigara kullanılması riskli davranışlarını yordayıp yordadığını belirlemek için basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Yumuşak Başlılığın Sigara Kullanımını Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Model		Standardize Edilmemiş Katsayı		Standardize Edilmiş Katsayı	t	p
		B	Standart Hata	Beta		
1	Sabit	11,873	1,281		9,267	,000
	Yumuşak başlılık	-,304	,149	-,109	-2,046	,042

1. Model: $R^2=.012$, $F_{(1-345)}=4.19$ * $p<.01$

Tablo 8 incelendiğinde sigara kullanımını yumuşak başlılığın anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir. Sigara kullanımını yordayan değişkenlere ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre yumuşak başlılığın sigara kullanımı davranışının % 1.2' sini açıkladığı görülmüştür. Sonuç olarak yumuşak başlılık kişilik özelliği riskli davranışların okul terki boyutunun %1.2' sini açıklamaktadır.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma bulgularında ergenlerde görülen nörotisizm kişilik özelliğinin intihar eğilimi, beslenme alışkanlıkları ve antisosyal davranışları pozitif yönde anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir. Nörotisizm (duygusal tutarsızlık/dengesizlik) kişilik özelliğine sahip bireyler genellikle gergin, kaygılı, duygusal çatışmalarını fiziksel olarak ifade eden, eleştiriye açık olmayan özelliklere sahip oldukları söylenebilir. Bu kişilerin sıklıkla stres, öfke, güvensizlik, depresyon gibi olumsuz duygulara sahip oldukları, sosyal ortamlarda daha fazla çatışma yaşadıkları belirtilmektedir (Deniz ve Erciş, 2008; McCrae ve Costa, 2003; Mete, 2006; Özgüven, 1992). Nörotisizm boyutundan düşük puan alan bireyler ise kalıcı ve olumsuz duygulardan uzak duran, duygusal olarak dengeli, kolay üzülmeyen, sakin ve istikrarlı, kolay öfkelenmeyen ve olumlu duygular yaşamaya eğilimlidirler (Cook, 2005; Martinez, 2005). Nörotisizm kişilik özelliğinin intihar (Demirkol, 2013; Or, 2003), beslenme alışkanlıkları (Bektaş ve diğ., 2013; Lin ve diğ., 2004) ve antisosyal davranışları (Teng ve Liu, 2013) yordadığına dair bulgular mevcuttur. Nörotisizm kişilik özelliğine yüksek düzeyde sahip olan ergenlerin yaşamış oldukları

depresyon, öfke, kaygı gibi olumsuz duyguların etkisiyle belirtilen riskli davranışlarda (intihar eğilimi, sağlıksız beslenme ve antisosyal davranışlar) buldukları söylenebilir.

Ergenlerde görülen yumuşak başlılık kişilik özelliğinin antisosyal davranış, sigara kullanımı ve okul terki davranışlarını negatif yönde anlamlı şekilde yordaması araştırmanın diğer bulgusudur. Yumuşak başlı bireyler, iyi huylu, uyumlu/uzlaşmacı, bağışlayıcı özelliklere sahip olmalarının yanında bu bireylerin diğer insanlara karşı hissettiği duygusal yakınlık ve onlarla iyi iletişim kurmaları ayrıca fedakâr olmaları onların ayırt edici özellikleri arasında gösterilebilir. Bu özelliklere sahip olan bireyler uyumlu bir kişilik geliştirerek sosyal ilişkilerini koruma ve devam ettirme eğilimindedirler (Basım ve diğ. 2009). Bu nedenle yumuşak başlı kişilik özelliğine sahip bireylerin diğer insanlara zarar veren yıkıcı antisosyal davranışlardan ve antisosyallikle yakından ilişkili olan alkol kullanımından (Bahlmann ve diğ., 2002; Moeller ve Dougherty, 2001) kaçınmaları anlaşılabilir bir durumdur. Antisosyal davranış, sigara kullanımı ve okul terki davranışları riskli olmalarının yanında, aynı zamanda bu davranışların sergilenmesi ergenin aile bireyleri, öğretmenleri ve sosyal çevresinden eleştiri alması, dışlanması ve yaptırımlara maruz kalması anlamına gelmektedir. Diğer insanlarla iyi ilişkiler kurarak bu ilişkilerini koruyan ve uzun süre devam ettiren yumuşak başlı bireylerin yukarıda sıralanan riskli davranışların muhtemel hoş olmayan sonuçlarından kaçındıkları düşünülmektedir.

Araştırmanın diğer bulgusunda öz denetim kişilik özelliğinin intihar eğilimini negatif yönde anlamlı şekilde yordadığı, antisosyal davranış ile negatif yönde anlamlı şekilde ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Öz denetimi yüksek bireylerin hedefe dönük davranışlarında planlı, sabırlı, güdülenmiş ve organize olmaları söz konusudur. Bu kişilik özelliğine sahip bireyler sorumlu, amaçlı, kontrollü ve öz-disiplin sahibi, mükemmeliyetçi ve başarı yönelimli kişiler olduğu söylenebilir (McCrae ve Costa, 2003; Mete, 2006). Antisosyal davranışların dürtüsel olması (Tunç, 2019), ayrıca disiplin yetersizliğinden kaynaklanması (Paris, 2003) öz denetim kişilik özelliği yüksek bireylerin davranış özellikleriyle zıtlık oluşturmaktadır. Öte yandan öz denetimi düşük olan bireylerde antisosyal davranışların yüksek olduğu bilinmektedir (Furnham ve Crump, 2005). Bu yönüyle antisosyal davranışın aksine bilinçli ve disiplin sahibi öz denetimli bireylerin daha kabul edilebilir sosyal davranışlar sergiledikleri söylenebilir. Öz denetim kişilik özelliğinin intihar eğilimini negatif yönde yordamasına bakıldığında: bu özelliğe düşük düzeyde sahip olan bireylerin intihar girişiminde bulunma risklerinin daha yüksek olduğu (Becerra ve diğ., 2005; Bulik ve Sullivan, 1999; Rothenhäusler ve diğ., 2006); yüksek düzeyde sahip olan bireylerde ise yaşam doyumunun yüksek olduğu, bu bireylerin daha bağımsız, özgüven sahibi, öz-yeterli oldukları (Erdemir, 2000; Kuzgun, 1972; akt: Tatlıhoğlu, 2014); ayrıca bu kişilik özelliği ile öznel iyi oluş arasında olumlu yönde ilişki olduğu (Doğan, 2013) belirtilmektedir. Bu bulgular ışığında yüksek öz denetimli bireylerin sahip oldukları olumlu duygulanım

ve beraberinde getirdiği yaşamın anlamlı hâle gelmesinin onları intihar eğiliminden alıkoyduğu söylenebilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu, ergenlerde görülen dışadönük kişilik özelliğinin intihar eğilimini negatif yönde anlamlı şekilde yordamasıdır. Dışadönük bireylerin eğlenceyi seven, enerjik, konuşkan, şakacı, sevecen ve sosyal kişiler olmaları, onların olumlu duygulara sahip olmalarını ve yaşama daha fazla katılmalarını sağlamaktadır. Dışadönüklüğün diğer ucunda yer alan içedönük bireyler ise daha çok yalnız kalmayı tercih eden, içine kapanık, çekingen ve edilgendirler (Burger, 2006; McCrae ve Costa, 2003). Nitekim olumlu duygulara sahip olan bireylerin daha düşük riskli davranışlarda buldukları (Haase ve Silbereisen, 2011; Telef, 2014; Zhao, 2006); intihar girişiminde bulunan ergenlerin ise daha içedönük özellikler sergiledikleri (Bettes ve Walker, 1986) bilinmekte ve bu araştırmanın bulgusuyla da desteklenmektedir.

Araştırmanın son bulgusu, ergenlerdeki deneyime açıklık kişilik özelliğinin intihar eğilimini negatif yönde anlamlı şekilde yordamasıdır. Deneyime açıklık kişilik özelliğine yüksek düzeyde sahip olan bireyler bağımsız düşüncelere sahip, geleneksel değerleri sorgulama eğiliminde, meraklı, üretken, özgürlükçü geniş bir hayal gücüne sahip, yeni fikirler üretmekten hoşlanan, sanata karşı ilgili kişiler oldukları söylenebilir (McCrae ve Costa, 2003). Deneyime açık bireylerin intihar eğilimi/girişimi davranışlarına bakıldığında, bu boyuttan yüksek puan alan bireylerin intihar davranışlarının düşük olduğu görülmektedir (Demirkol, 2013; Duberstein ve diğ., 1994; Duberstein, 2001). Öte yandan Arkar (2010) ve Grill (2003)' in kişilik özellikleri ile intihar davranışı arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında intihar girişiminde bulunan katılımcıların yenilik arayışı puanlarının yüksek olduğu, bu duruma sebebin ise kullanılan ölçme aracından ve örneklem farklılığından kaynaklandığı ifade edilmiştir (akt: Demirkol, 2013). Deneyime açıklık kişilik özelliğinin intiharın önemli yordayıcısı olan depresyon ile ters yönde ilişkili olduğu (Chioqueta ve Stiles, 2005); intiharla negatif yönde ilişkisi olan yaşam doyumu ile pozitif yönde ilişkili olduğu (Cirhingiroğlu ve Üzeyir, 2010; Kao ve diğ., 2012) göz önüne alındığında bu bireylerin intihar davranışından kaçınmaları anlaşılabilir bir durumdur.

Bu araştırmada beş farklı kişilik özelliğinin altı farklı riskli davranışı ne düzeyde yordadığı incelenmiştir. Yukarıda görüldüğü gibi kişilik özellikleri bazı riskli davranışları düşük ve orta düzeyde anlamlı şekilde yordamaktadır; kişilik özelliklerinin yordamadığı riskli davranışların olduğu da görülmektedir. Bu durumun sebebi ise araştırmanın bazı sınırlılıklara sahip olmasıyla açıklanabilir. Katılımcıların daha geleneksel ve kontrol odaklı ilişkilerin olduğu kırsal bir ilçede yaşamaları, ayrıca – gizliliğin sağlanacağı araştırmacı tarafından her ne kadar vurgulansa da- gizlilik konusundaki kaygıları ölçeklerin gerektiği gibi doldurulmamasında etkili olabilir. Örneğin alkol kullanımı davranışında bulunan öğrenci sayılarının çok az olduğuna ve bu davranışın sadece yumuşak başlılık kişilik özelliği ile düşük düzeyde ilişkili olduğuna bakıldığında; öğrencilerin başta alkol kullanımı ve diğer riskli davranışları söz konusu olsa bile bu davranışlarını çeşitli kaygılarla gizledikleri düşünülmektedir.

Araştırmada kullanılan kişilik ölçeğinin her bir kişilik alt boyutunu sadece iki madde ile ölçmesi bir sınırlılıktır. Çünkü pek çok değişkenle ilgili olduğu bilinen kişilik özelliklerinin her birinin iki madde ile ortaya konması güçtür. Çok geniş psikometrik yapıya sahip olan kişilik kavramının beş faktörle sınırlandırılarak bu faktörlerin riskli davranışları yordama düzeyini ortaya koymak bu araştırmanın bir diğer sınırlılığıdır. Çünkü kişilik, beş özelliğin ifade ettiğinin çok daha fazlasını içeren bir yapıdır. Ayrıca her ne kadar Beş Faktör Modeli bireyleri birbirinden ayırt etme konusunda güçlü ise de onları kendi içlerinde tanılamada sınırlılıklara sahiptir (Cervone ve Pervin, 2015). Kişilik özellikleri bireyleri belli davranışa ya da psikolojik rahatsızlıklara götüren süreci tek başına açıklamakta yetersizlik göstermektedir (Yılmaz, 2012). Örneğin bu araştırmanın bulgusu olan antisosyal davranışı açıklayabilmek için sadece yumuşak başlılık boyutundan düşük, nörotisizm boyutundan yüksek puan alma şartları yetersiz olabilmektedir. Bu gibi sınırlılıkları aşabilmek için riskli davranışlarla ilişkili kişilik özelliklerinin yanında diğer sosyo demografik değişkenlerin de incelenmesi önerilmektedir.

Mevcut araştırmanın sadece ergenler üzerinde ve kesitsel bir çalışma olduğu görülmektedir. İleride yapılacak araştırmaların ergenlerin riskli davranışlarını açıklamada onların dâhil oldukları aile ve akran gruplarıyla birlikte ele alınması önerilmektedir. Çünkü kişilik özelliklerinin yanı sıra riskli davranışların öğrenilmesinde sosyal belirleyicilerin olduğu bilinmektedir (Şimşek ve Çöplü, 2018). Bu yöndeki araştırmaların ergenlerin bazı riskli davranışlarını açıklamada yetersiz kalan kişilik özellikleri dışındaki sosyal faktörlerin etkisini ortaya koyacağı düşünülmektedir. Araştırmanın kesitsel olmasının ergenlerin riskli davranışları öğrenme ve sergileme sürecinin anlaşılmasında yetersizlik teşkil ettiği düşünülmektedir. Bu nedenle riskli davranışların boylamsal olarak araştırılması nedensel ilişkilerinin daha geçerli şekilde ortaya konmasını sağlayabilir.

Mevcut araştırmada bazı kişilik özelliklerinin (örneğin nörotisizm) riskli davranışlar sergilenmesinde etkili olurken bazı kişilik özelliklerinin ise (örneğin öz denetim) riskli davranışlara karşı koruyucu etkisinin olduğu ortaya konmuştur. Buradan hareketle okul rehberlik servislerinin riskli davranışları önlemeye yönelik uygulamalarında öğrencilerin kişilik özelliklerini belirlemesi önem arz etmektedir. Zira hangi kişilik özelliklerinin ne gibi riskli davranışlara neden olabileceğinin bilinmesi bu davranışların öngörülebilmesi ve önlenmesinde yararlı olacaktır. Bu amaçla rehberlik servislerinin okullarda genel tarama yaparak öğrencilerin kişilik özelliklerini belirlemeleri önerilmektedir. Kişilik her ne kadar değişime dirençli bir yapı olarak kabul edilse de tamamen durağan değildir (Duggan, 2004). Sonuç olarak riskli davranışlara neden olan kişilik özelliklerinin etkilerinin azaltulması, riskli davranışlara karşı koruyucu kişilik özelliklerinin geliştirilmesi önerilmektedir.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Etik Kurul'unun 30.04.2020 tarihli ve 04/03 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.

5. KAYNAKÇA

- Adler, A. (1970). *Superiority and social interest: A collection of later writings*. Evanston, Ill. Northwestern UP.
- Akbulut, Y. (2010). *Sosyal bilimlerde SPSS uygulamaları*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Alikaşifoğlu, M., & Ercan, O. (2009). Ergenlerde riskli davranışlar. *Turkish Pediatrics Archive/Turk Pediatri Arsivi*, 44(1).
- Allport, G. W. (1961). Pattern and growth in personality.
- Arkar, H. (2010, April). Relationship between Attempted Suicide and Cloninger's Personality Dimensions of Temperament and Character in Turkish Psychiatric Patients. In *New/Yeni Symposium Journal* (Vol. 48, No. 2, pp. 110-5).
- Arnett, J. (1992). Reckless behavior in adolescence: A developmental perspective. *Developmental Review*, 12(4), 339-373.
- Bahlmann, M., Preuss, U. W. & Soyka, M. (2002). Chronological relationship between antisocial personality disorder and alcohol dependence. *European Addiction Research*, 8(4), 195-200.
- Bandura, A. (1978). The self system in reciprocal determinism. *American psychologist*, 33(4), 344.
- Basım, H. N., Çetin, F. ve Tabak, A. (2009). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63).
- Becerra, B., Paez, F., Robles-Garcia, R. & Vela, G. E. (2005). Temperament and character profile of persons with suicide attempt. *Actas Españolas De Psiquiatría*, 33(2), 117-122.
- Bektaş, S. Ç., Yazıcı, H. ve Altun, F. (2013). Öğretmenlerin kişilik özellikleri ve kişisel sağlık davranışları ile depresif belirtileri arasındaki ilişkiler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 127-142.
- Bettes, B. A. & Walker, E. (1986). Symptoms associated with suicidal behavior in childhood and adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 14(4), 591-604.
- Bjerregaard, B., & Lizotte, A. J. (1995). Gun ownership and gang membership. *J. Crim. L. & Criminology*, 86, 37.
- Borowsky, I. W., Ireland, M., & Resnick, M. D. (2002). Violence risk and protective factors among youth held back in school. *Ambulatory pediatrics*, 2(6), 475-484.
- Bulik, C. M., Sullivan, P. F. & Joyce, P. R. (1999). Temperament, character and suicide attempts in anorexia nervosa, bulimia nervosa and major depression. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 100(1), 27-32.
- Burger, J. M. (2006). Kişilik (çev. İD Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (15. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Brown, B. B., Feldman, S. S. & Elliott, G. R. (1990). At the threshold: The developing adolescent. *Peer Groups*. Harvard University Press, Cambridge, MA, 171-196.
- Cairns, R. B., Cairns, B. D., & Neckerman, H. J. (1989). Early school dropout: Configurations and determinants. *Child development*, 1437-1452.
- Cattell, R. B. (1973). *Personality and mood by questionnaire*. Jossey-Bass.
- Cervone, D., & Pervin, L. A. (2015). *Personality: Theory and research*. John Wiley & Sons.

- Cirhinlioglu, F. G. ve Üzeyir, O. K. (2010). İnanç ya da dünya görüşü biçimleri ile intihara yönelik tutum, depresyon ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiler. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34(1), 1-8.
- Chioqueta, A. P. & Stiles, T. C. (2005). Personality traits and the development of depression, hopelessness, and suicide ideation. *Personality And Individual Differences*, 38(6), 1283-1291.
- Cook, D. & Dayley, J. (2001). Developmental psychology-student netletter. *Mesa* www.mc.maricopa.edu/academic/psychology/dev/fall99/peer_pressure Community College sitesi adresinden, 18(04), 2001.
- Cook, V. D. (2005). An investigation of the construct validity of the Big Five construct of emotional stability in relation to job performance, job satisfaction, and career satisfaction. "https://trace.tennessee.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3333&context=utk_grad_diss" adresinden.
- Costa Jr, P. T., & McCrae, R. R. (2008). *The Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R)*. Sage Publications, Inc.
- Deery, H. A. (1999). Hazard and risk perception among young novice drivers. *Journal of safety research*, 30(4), 225-236.
- Deniz, A. ve Erciş, A. (2008). Kişilik özellikleri ile algılanan risk arasındaki ilişkilerin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(2), 301-330.
- Demirkol, M. (2013). İntihar olasılığı: Kişilik özellikler, kontrol odağı ve ölüm algısı açısından bir değerlendirme. *Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Doğan, T. (2012). Beş faktör kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14(1), 56-64.
- Dowdell, E. B., & Santucci, M. E. (2004). Health risk behavior assessment: Nutrition, weight, and tobacco use in one urban seventh-grade class. *Public Health Nursing*, 21(2), 128-136.
- Duberstein, P. R. (2001). Are closed-minded people more open to the idea of killing themselves?. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 31(1), 9-14.
- Duberstein, P. R., Conwell, Y. & Caine, E. D. (1994). Age differences in the personality characteristics of suicide completers: preliminary findings from a psychological autopsy study. *Psychiatry*, 57(3), 213-224.
- Duggan, C. (2004). Does personality change and, if so, what changes?. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 14(1), 5-16.
- Dusek, J. B. (1987). *Adolescent development and behavior*. Prentice-Hall, Inc.
- Essau, C. A. (2004). Risk-taking Behaviour among German Adolescents. *Journal Of Youth Studies*, 7(4), 499-512.
- Fergus, S., & Zimmerman, M. A. (2005). Adolescent resilience: A framework for understanding healthy development in the face of risk. *Annu. Rev. Public Health*, 26, 399-419.
- Flisher, A. J., Kramer, R. A., Hoven, C. W., King, R. A., Bird, H. R., Davies, M. & Schwab-Stone, M. (2000). Risk behavior in a community sample of children and adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 39(7), 881-887.
- Furnham, A. & Crump, J. (2005). Personality traits, types, and disorders: an examination of the relationship between three self-report measures. *European Journal of Personality*, 19(3), 167-184.
- Freud, S. (1977). *Introductory lectures on psychoanalysis*. WW Norton & Company.

- Gençtanırım, D. & Ergene, T. (2014). Riskli davranışlar ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *International Journal of Social Science*, 25(1), 125-138.
- Gullone, E. & Moore, S. (2000). Adolescent risk-taking and the five-factor model of personality. *Journal Of Adolescence*, 23(4), 393-407.
- Haase, C. M. & Silbereisen, R. K. (2011). Effects of positive affect on risk perceptions in adolescence and young adulthood. *Journal of Adolescence*, 34(1), 29-37.
- Hawton, K. (1987). Assessment of suicide risk. *The British Journal of Psychiatry*, 150(2), 145-153.
- Helsen, M., Vollebergh, W. & Meeus, W. (2000). Social support from parents and friends and emotional problems in adolescence. *Journal Of Youth And Adolescence*, 29(3), 319-335.
- Horzum, M. B., Ayas, T., & Padır, M. A. (2017). Beş Faktör Kişilik Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması Adaptation of Big Five Personality Traits Scale to Turkish Culture. *Sakarya University Journal of Education*, 398-408.
- Jessor, R. (1991). Risk behavior in adolescence: a psychosocial framework for understanding and action. *Journal of adolescent Health*.
- Kao, Y. C., Liu, Y. P., Cheng, T. H. & Chou, M. K. (2012). Subjective quality of life and suicidal behavior among Taiwanese schizophrenia patients. *Social Psychiatry And Psychiatric Epidemiology*, 47(4), 523-532.
- Lin, E. H., Katon, W., Von Korff, M., Rutter, C., Simon, G. E., Oliver, M. & Young, B. (2004). Relationship of depression and diabetes self-care, medication adherence, and preventive care. *Diabetes Care*, 27(9), 2154-2160.
- Lindberg, L. D., Boggess, S., Porter, L. & Williams, S. (2000). Teen Risk-Taking: A Statistical Portrait.
- Maggs, J. L., Almeida, D. M. & Galambos, N. L. (1995). Risky business: The paradoxical meaning of problem behavior for young adolescents. *The Journal of Early Adolescence*, 15(3), 344-362.
- Martinez, M. T. (2005). *A correlational study between the MMPI-2 PSY-5 and the 16PF global factors*. Azusa Pacific University.
- McCrae, R. R. & Costa, P. T. (2003). *Personality in adulthood: A five-factor theory perspective*. Guilford Press.
- Mete, C. (2006). İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin kişilik özellikleri ile iş tatminleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi*.
- Moeller, F. G. & Dougherty, D. M. (2001). Antisocial personality disorder, alcohol, and aggression. *Alcohol Research and Health*, 25(1), 5-11.
- Moore, S. M. & Rosenthal, D. A. (1993). Venturesomeness, impulsiveness, and risky behavior among older adolescents. *Perceptual And Motor Skills*, 76(1), 98-98.
- Or, P. (2003). *Possible Risk Factors for Suicide: Depression, Anxiety, Positive and Negative Affect, Academic Achievement, Problem-solving Skills and Family Relations* (Doctoral dissertation, METU).
- Özgülven, İ. E. (1992). Hacettepe kişilik envanteri el kitabı. *Ankara: Psikolojik Danışma Rehberlik ve Eğitim Merkezi Yayınları*.
- Paris, J. (2003). Personality disorders over time: precursors, course and outcome. *Journal of personality disorders*, 17(6), 479-488.
- Pervin, L. A., & John, O. P. (Eds.). (1999). *Handbook of personality: Theory and research*. Elsevier.

- Ramirez-Valles, J., Zimmerman, M. A., & Newcomb, M. D. (1998). Sexual risk behavior among youth: Modeling the influence of prosocial activities and socioeconomic factors. *Journal of health and social behavior*, 237-253.
- Rothenhäusler, H. B., Stepan, A. & Kapfhammer, H. P. (2006). Soluble interleukin 2 receptor levels, temperament and character in formerly depressed suicide attempters compared with normal controls. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 36(4), 455-466.
- Shrier, L. A., Emans, S. J., Woods, E. R. & DuRant, R. H. (1997). The association of sexual risk behaviors and problem drug behaviors in high school students. *Journal of Adolescent Health*, 20(5), 377-383.
- Skinner, B. F. (1965). *Science and human behavior* (No. 92904). Simon and Schuster.
- Şimşek, H., & Çöplü, F. (2018). Lise öğrencilerinin riskli davranışlar gösterme düzeyleri ile okula bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 18-30.
- Tatlıoğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik kuramına göre kişilik özellikleri alt boyutlarının bazı değişkenlere göre değerlendirilmesi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS)*, 7(17), 939-973.
- Telef, B. B. (2014). Ergenlerde olumlu ve olumsuz duygular ile riskli davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2), 591-604.
- Teng, C. C., & Liu, V. W. (2013). The pre-holiday effect and positive emotion in the Taiwan Stock Market, 1971–2011. *Investment Analysts Journal*, 42(77), 35-43.
- Tunç, P. (2019). Antisosyal kişilik bozukluğu dinamik formülasyon: Olgu sunumu. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(2), 211-216.
- Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2008). Kişilik kuramları. *Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık*.
- Yılmaz, Ö. (2012). Alkol bağımlısı olan erkeklerde kişilik özellikleri, stresle başa çıkma tarzları, intihar olasılığı ve depresif belirti düzeyinin incelenmesi. *Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Zhao, J. (2006, May). The effects of induced positive and negative emotions on risky decision making. In *Talk presented at the 28th Annual Psychological Society of Ireland Student Congress, Maynooth, Ireland*.

Extended Abstract

Adolescence is a period in which an individual encounters important developmental tasks in the development process. First of all, it is a period in which an individual develops an identity due to being a period that comes out of childhood and entered into adulthood. Spending more time with peers by moving away from the family provides the fulfillment of the need for belonging to the adolescent individual, but sometimes these peer groups can be very strict and cruel. These factors increase the likelihood of an individual exhibiting more risk behaviors during adolescence.

Adolescents' risk behavior has been the focus of research because it poses a threat to themselves and society in many ways. When these threats are listed, first of all, adolescence has a high potential in terms of risk behavior compared to other developmental periods. Although some risk behaviors are thought to have a constructive function in the development of adolescents, this may cause health hazards for both adolescents and others. . The continuation of adolescent risk behaviors during adulthood is another threat.

Considering the high level of risk behavior in adolescents, many studies have investigated the reasons for adolescents' behaviors. Most of the studies focused on a single personality trait such as excitement seeking and impulsivity in adolescents as the reason for taking risks. However, attempting to explain the causes of risk behaviors in adolescents in terms of limited personality traits constitutes an obstacle to comprehensive investigation of their individual differences. Considering the wider personality traits, some researches about the effect of adolescents' personality traits on their risk behaviors have shown that personality traits are effective on risk behaviors.

Although there are many definitions of the concept of personality, the importance of individual differences is emphasized in many of these definitions. In addition, personality is considered as a theoretical structure or organization, personality and genetic and biological tendencies, social experiences and changing environmental conditions, representing an evolutionary process that includes features that explain consistent behavior patterns as a whole. When all these explanations are taken into consideration, personality can be defined as a consistent and structured pattern that distinguishes the individual from the others and which has its own unique features, which are in harmony with each other. It is seen that many theories explain how personality is formed and which factors are affected. In this study, personality traits of adolescents will be examined within the scope of five basic personality traits (extraversion, agreeableness, conscientiousness, neuroticism and openness to experience) revealed by Five Factor Theory about the structure and dimensions of personality.

Risk behaviors increase day by day especially among adolescents. It is known that these behaviors cause great harm to both the exhibitors and the persons exposed to the behavior. It is important to determine the conditions under which the frequency and severity of risk behaviors increase, and what individual characteristics are thought to be effective in displaying these behaviors. Because it is important to determine the personality traits that differentiate the individual from other individuals and to determine to what extent which personality trait is effective in displaying risk behaviors, to increase the effectiveness of intervention of mental health professionals who aim to prevent/reduce these behaviors.

There are many research findings related to the sub-dimensions of risk behaviors seen in adolescents (smoking, suicidal tendency, antisocial behaviors, etc.), as well as the factors that predict these behaviors. However, it is seen

---

that there is not enough research about the relationship between personality traits and risk behaviors. Therefore, this research aims to reveal the level of personality traits that adolescents exhibit in six of the risk behaviors (anti-social behaviors, alcohol use, smoking, suicidal tendency, eating habits / unhealthy eating and school leaving). For this purpose, the question “Does the personality traits of adolescents significantly predict their risk behaviors?”.

The participants of the study are 347 high school students attending four high schools in the Tercan district of Erzincan in the 2018-2019 academic year. 180 participants were female and 167 were male. 104 of them are first grade, 83 are second grade, 90 are third grade, and 70 are fourth grade students. Five Factor Personality Scale was used to measure the personality traits of the students; Risk Behaviors Scale was used to measure risk behaviors. SPSS 22.0 Package Program was used for data analysis. Pearson Correlation Test, multiple regression analysis were used in the analysis of the research data.

According to the findings obtained in high school students that neuroticism predicted nutritional habits positively and lowly, predicted antisocial behavior and suicidal tendency positively and moderately, agreeableness predicted antisocial behavior, tobacco use and school dropout negatively and lowly, conscientiousness predicted antisocial behaviors negatively and lowly, and predicted suicidal tendencies negatively and moderately, extroversion predicted suicidal tendency negatively and lowly, openness to experience predicted suicidal tendency negatively and lowly.

According to the findings neuroticism personality traits seen in adolescents positively predict suicidal tendency, feeding habits and antisocial behaviors. There is evidence that the personality trait of neuroticism predicts suicide, feeding habits and antisocial behaviors. It can be said that adolescents who have a high level of personality traits in neuroticism are at risk behaviors indicated by the effects of negative emotions such as depression, anger and anxiety.

Adolescents' agreeableness personality traits predicted anti-social behavior, smoking and school leaving behaviors negatively. It is thought that agreeableness individuals who maintain good relationships with other people and maintain these relationships for a long time avoid the possible unpleasant consequences of the risk behaviors listed above.

In the other finding of the study, it was seen that conscientiousness personality trait significantly predicted suicidal tendency negatively and had a significant negative relationship with anti-social behavior. The fact that anti-social behaviors are impulsive and also caused by lack of discipline contradicts the behavioral characteristics of individuals with high self-control personality traits. On the other hand, anti-social behavior is known to be high in individuals with low conscientiousness. In this respect, contrary to antisocial behavior, it can be said that conscious and disciplined conscientiousness individuals exhibit more acceptable social behaviors. When the conscientiousness personality trait predicts suicidal tendency negatively: individuals with a low level of risk have higher risk of attempting suicide; and subjective well-being. In the light of these findings, it can be said that the positive affect of high conscientiousness individuals and the meaningful life they bring prevented them from suicidal tendency.

Another finding of the study is that extrovert personality traits seen in adolescents predict suicidal tendency negatively. Extroverted individuals are fun-loving, energetic, talkative, playful, affectionate, and social people,

enabling them to have positive emotions and participate more in life. At the other end of extroversion, introversion individuals are more withdrawn, shy and passive who prefer to be alone. As a matter of fact, individuals with positive emotions have lower risk behaviors; It is known that adolescents attempting suicide exhibit more introspective characteristics and this is supported by the findings of this study.

The final finding of the study was that the personality trait of adolescents' open to experience predicted suicidal tendency negatively. When suicidal tendency/attempt behaviors of individuals who are open to experience are examined, it is seen that suicidal behaviors of individuals who have high scores from this dimension are low. Openness to experience revealed that personality trait was inversely related to depression, which is an important predictor of suicide; It is understandable that these individuals avoid suicidal behavior when it is considered to be positively related to life satisfaction, which is negatively related to suicide.

In this study, five different personality traits predict six different risk behaviors. As seen above, personality traits predict some risk behaviors at low and moderate levels; It is also seen that there are risk behaviors that do not predict personality traits. The reason for this situation can be explained by the fact that the research has some limitations. Participants' concerns about confidentiality give us little information about alcohol use. It is thought that students hide their behaviors with various concerns even if other risk behaviors, especially alcohol use, are involved.

It is a limitation that the personality scale used in the study measures each personality sub-dimension with only two items. Because it is difficult to put forward each of the personality traits which are known to be related to many variables with two items. Although the Five-Factor Model is powerful in distinguishing individuals from each other, it has limitations in identifying them within themselves. Personality traits show inability to explain the process that leads individuals to certain behaviors or psychological disorders. For example, in order to explain anti-social behavior, which is the finding of this study, the conditions of scoring lower than the softness dimension and higher than the neuroticism dimension may be insufficient. In order to overcome such limitations, other socio-demographic variables as well as personality traits associated with risk behaviors should be examined.

It seems that the present study is only a cross-sectional study on adolescents. It is recommended that future studies should be addressed together with their family and peer groups in explaining the risk behaviors of adolescents. Because it is known that there are social determinants in learning risk behaviors as well as personality traits (Şimşek & Çöplü, 2018). Studies in this direction are thought to reveal the effects of social factors other than personality traits, which are insufficient to explain some of the risk behaviors of adolescents. It is thought that the cross-sectional nature of the study constitutes an inadequate understanding of the adolescents' learning and displaying process of risk behaviors. For this reason, investigating risk behaviors longitudinally can provide more valid causal relationships.

In the present study, it was revealed that some personality traits (eg neuroticism) were effective in displaying risk behaviors, while some personality traits (eg self-control) had a protective effect against risk behaviors. Hence, it is important that school guidance services determine the personality traits of students in their practices to prevent risk behaviors. Because, knowing which personality traits can cause what kind of risk behaviors will be useful in predicting and preventing these behaviors. For this purpose, it is recommended that the guidance services determine the personality traits of the students by conducting general screening in schools. Although personality is accepted as a structure resistant to change, it is not completely static (Duggan, 2004). As a result, it is

recommended to reduce the effects of personality traits that cause risk behaviors and to develop protective personality traits against risk behaviors.